

«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2022

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ

Տարրական դասարաններում առարկաների դերը

զեղազիտական դաստիարակության մեջ

ԱՌԱՐԿԱ

Մայրենի

ՀԵՂԻՆԱԿ

Լիլիթ Խաչատրյան

ՄԱՐԶ

Արմավիր

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

Վարդանաշենի Մ. Մինասյանի անվան մ. դ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն.....	3
Գլուխ I Գեղագիտական դաստիարակություն	
1.1 Գեղագիտական դաստիարակության` նպատակը, խնդիրները, գործառույթները-4	
Գլուխ II Մայրենի լեզու, Երաժշտություն, Կերպարվեստ, Մաթեմատիկա, Ես և շրջակա աշխարհի առարկաների դերը գեղագիտական դաստիարակության մեջ	
2.1 Մայրենի լեզվի դերը գեղագիտական դաստիարակության մեջ -----	6
2.2 Երաժշտության դերը գեղագիտական դաստիարակության մեջ -----	7
2.3 Կերպարվեստի դերը գեղագիտական դաստիարակության մեջ -----	9
2.4 Մաթեմատիկայի դերը գեղագիտական դաստիարակության մեջ-----	11
2.5 Ես և շրջակա աշխարհի դերը գեղագիտական դաստիարակության մեջ -----	12
Եզրակացություն.....	14
Գրականության ցանկ.....	15

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմայի արդիականություն՝ Գեղեցիկը բոլոր ժամանակներում համարվել է իրականության կարևորագույն, ամենահետաքրքիր ու զարմանալի երևույթներից մեկը, որի ճանաչումը, իմացությունը եղել է մարդկային գործունեության հիմնական նպատակներից մեկը: Այդ իսկ պաճառով շատ կարևոր է, որ դեռ դպրոցական տարիներից երեխաների մեջ ձևավորել գեղեցիկը ճանաչելու և գնահատելու արժեքները: Դպրոցական տարիներին դա արվում է, քանի որ աշակերտները սկսում են ուսումնասիրել տարբեր առարկաներ, հասկանալ առարկաների կարևորությունը և այդ կարևորության մեջ գեղեցիկը և լավը ընդօրինակելու ունակություններ են ձեռք բերում:

Նպատակ՝ ուսումնասիրել մայրենի լեզու, երաժշտություն, կերպարվեստ, մաթեմատիկա, ես և շրջակա առարկաների դերը գեղագիտական դաստիարակության մեջ:

Օբյեկտը՝ դպրոցականներն են, ովքոր առնչվում են այս առարկաների հետ և գտնվում են այս առարկաների անմիջական ազդեցության տակ:

Առարկա՝ Գեղագիտական դաստիարակության մեջ հայոց լեզվի, երաժշտության, կերպարվեստի, մաթեմատիկայի և ես և շրջակա աշխարհի դերը:

Խնդիրները՝

- Ուսումնասիրել գեղագիտական դաստիարակության նպատակը, խնդիրները, գործառույթները
- Մայրենի լեզվի դերը գեղագիտական դաստիարակության մեջ
- Երաժշտության դերը գեղագիտական դաստիարակության մեջ
- Կերպարվեստի դերը գեղագիտական դաստիարակության մեջ
- Մաթեմատիկայի դերը գեղագիտական դաստիարակության մեջ
- Ես և շրջակա աշխարհի դերը գեղագիտական դաստիարակության մեջ

1.1 Գեղագիտական դաստիարակության՝ նպատակը, խնդիրները, գործառույթները:

Գեղագիտությունը կամ էսթետիկան (հունարեն՝ *aisteticos*-զգայությամբ ընկալվող) թեև որպես գիտություն ձևավորվել է միայն 18-րդ դարում գերմանացի փիլիսոփա Ա. Գ. Բաումգարտենի կողմից, սակայն որպես իմացության հուզագագացմունքային և գեղեցիկի ճանաչմանն ուղղված ոլորտ գոյություն է ունեցել դեռևս անտիկ շրջանում: Մարդը մշտապես ունեցել է գեղեցիկի պահանջը, գեղեցիկը կազմել է նրա հոգևոր կյանքի անքակտելի մասը: Գեղեցիկը բոլոր ժամանակներում համարվել է նաև իրականության կարևորագույն, ամենահետաքրքիր ու զարմանալի երևույթներից մեկը, որի ճանաչումը, իմացությունը եղել է մարդկային գործունեության (ճանաչողության) հիմնական նպատակներից մեկը: Եվ, բնականաբար, գեղեցիկի ձևավորումը բոլոր ժամանակներում եղել է նաև սերունդների դաստիարակության կարևորագույն բաղադրիչ[8]:

Գեղագիտական դաստիարակությունը դաստիարակողի և դաստիարակվողների համատեղ ջանքերի գործընթաց է՝ դաստիարակվողների գեղագիտական կուլտուրան ձևավորելու համար[5]:

Գեղագիտական դաստիարակությունը բնության և հասարակության ճանաչողության միջոցներից մեկն է: Նրա նպատակը գեղագիտական մշակույթի ձևավորումն է: Այն հաստատում է իրականության օբյեկտների հետ մարդու գեղագիտական հարաբերությունը, ձևավորում է նրա գեղագիտական զգացմունքները, ճաշակը, իդեալը, գեղեցիկը գնահատելու կարողությունը, ապահովում գեղագիտական ունակությունների, կարողությունների, հմտությունների և այլ որակների զարգացումը, ակտիվացում, ընդլայնում և բավարարում է գեղագիտական պահանջմունքները, գեղեցիկը ընկալելու և ստեղծագործելու հնարավորությունները: Գեղագիտական դաստիարակությունը ներդաշնակ է դարձնում մարդուն, զարգացնում նրա ստեղծագործական ունակությունները[7]:

Վ. Գ. Բելիսնսկին ասում էր. « Աշխարհը կարելի է ճանաչել երկու ձևով՝ գիտության և արվեստի »:

Գեղագիտական դաստիարակության էության մեջ դրսևորվում են երեք կողմեր՝

1. Անձի գեղագիտական ընկալումներն ու ըմբռնումները,
2. Գեղագիտական պատկերացումներն ու դատողությունները,
3. Գեղագիտական մտածողությունն ու համոզմունքները:

Առանց այդ որակների անձը չի կարող արժևորել ու գնահատել արվեստի գործերը, նա չի ունենա գողագիտական ճաշակ: Ահա այդ է պատճառը, որ մարդիկ տարբեր ձևով են ընկալում ու զգում գեղեցիկը[5]:

Գեղագիտական դաստիարակության խնդիրները բազմազան են ու բազմաբնույթ: Դրանց շարքին են դասվում.

- սովորողների գեղագիտական ընկալումների ու ըմբռնումների ձևավորումն ու դաստիարակությունը,
- գեղագիտական դատողությունների ու մտածողության ձևավորումը,
- գեղագիտական պատկերացումների ձևավորումն ու դաստիարակումը,
- գեղագիտական զգացմունքների ու գնահատումների դաստիարակումը,
- գեղագիտական ճաշակի դաստիարակումը և այլն:

Ընդհանրապես, գեղագիտական դաստիարակությունը սերտորեն կապված է, ավելին՝ ինչ-որ իմաստով միահյուսվում է ինչպես բարոյական դաստիարակության, այնպես էլ ինտելեկտուալ զարգացման հետ: Այդ կապերին դեռևս հինգերորդ դարում անդրադարձել է հայ պատմիչ և փիլիսոփա Եզնիկ Կողբացին, ով գտնում է, որ մարդու ստեղծած գեղեցիկը պետք է ծառայի բարուն[7]:

Գեղագիտական դաստիարակությունը իրականացնում է երկու հիմնական գործառույթ. այն ձևավորում է սովորողի արժեհամակարգի և արժեքային կողմնորոշման գեղագիտական բաղադրիչը և զարգացնում նրա գեղագիտական և ստեղծագործական ներուժը: Այն նաև մարդկային փոխհարաբերությունների կարգավորման միջոց է. մարդը միշտ ձգտում է դեպի գեղեցիկը: Այս տեսակետից դաստիարակության գեղագիտական և բարոյական բաղադրիչները մոտենում են իրար:

Գեղագիտական դաստիարակությունը իրականացվում է բոլոր հասակներում: Եվ ինչքան շուտ է մարդը ենթարկվում նպատակաուղղված գեղագիտական ներգործության, այնքան մեծ է դրա արդյունավետ լինելու հավանականությունը[7]:

**ԳԼՈՒԽ II ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵՉՈՒ, ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆ, ԿԵՐՊԱՐՎԵՍՏ,
ՄԱԹԵՄԱՏԻԿԱ, ԵՍ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱ ԱՇԽԱՐՀ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԻ ԴԵՐԸ
ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ**

2.1 Մայրենի լեզվի դերը գեղագիտական դաստիարակության մեջ:

Անձի համակողմանի և ներդաշնակ զարգացման հիմնահարցը եղել ու մնում է որպես մանկավարժության հույժ կարևոր խնդիրը, որը հնարավոր չէ կատարել առանց պատշաճ գեղագիտական դաստիարակության: Իր «Գեղեցկության իմաստությունը» ուշագրավ աշխատության մեջ Բ.Ն. Նեմենսկին իրավամբ գտնում է, որ խիստ անհրաժեշտ է ստեղծել դպրոցականների գեղագիտական դաստիարակության միասնական համակարգ, և «կոորդինացված երեք ուսումնական առարկաները երաժշտությունը, կերպարվեստը, գրականությունը, պետք է կազմեն գեղագիտական դաստիարակության համակարգի ամուր հիմքը» [4]:

Գեղագիտական դաստիարակության արդյունավետությունը մեծապես կախված է մայրենի լեզվի տիրապետումից: Գաղտնիք չէ, որ միջնակարգն ավարտած, այսօր բարձրագույն դպրոցում սովորող մեր երիտասարդների մեծամասնությունը խոսում է չկազմակերպված, պարզունակ ու աղքատիկ լեզվով, որն ընդունակ չէ հաղորդել նրանց մտքերն ու հույզերը, ինչը, չարտահայտված լինելով այլևս չի զարգանում: Մայրենին աղավաղվում է տարբեր ռադիոկայաններից, հեռուստաթերից հնչող խոսքում: Կենցաղային բարբառը, անճաշակ արտահայտությունները, տափակ հումորը և, վերջապես, գռեհիկությունը առանձապես ծաղկում են լեզվի և արտահայտության գեղագիտական կողմը անտեսելու, գրական ու փողոցային լեզուների խառնուրդի հետևանքով: Անտարակույս, արժեք դպրոցականների ուսումնական առարկաների ցանկ մտցնել ճարտասանության մի դասընթաց, մեր երեխաները պետք է հնարավորություն ստանան զգալու հայոց լեզվի գեղեցկությունը, որին կհետևի հոգատար վերաբերմունքը մայրենիին: Նույն այդ խնդրին կարող է ծառայել գեղագիտական դաստիարակության անփոխարինելի միջոցը հայ գրականությունը: Դաստիարակչական նպատակներով անշուշտ կարելի է օգտագործել արևելյան մշակույթներում լայնորեն կիրառվող, դարերի փորձությունն անցած աֆորիզմներն ու ասացվածաբանությունը: Աֆորիզմներում է

խտացվել մարդկության բարոյագեղագիտական արժեքների զգալի մի շերտ, իսկազգային բանահյուսությունը անգնահատելի շտեմարան է, որտեղ վառ կերպարայնությամբ են արտացոլված գեղեցիկի ու տգեղի, իմաստության ու հիմարության, առաքինության ու ստորության , բարու ու չարի համամարդկային և ազգային բնորոշումները: Այլաբանությունների մատչելի եղանակով դրանք ներշնչում են այն բարձր իդեալները, որոնց պետք է շարունակ ձգտի արատներից խուսափել ցանկացող մարդը[6]:

2.2 Երաժշտության դերը գեղագիտական դաստիարակության մեջ:

Երաժշտությունը, ինչպես և արվեստի մյուս տեսակները, արտացոլում և պատկերում է մեր իրականությունը՝ շրջակա աշխարհը, մարդկանց, բնության երևույթները[5]:

Երաժշտությունը, որպես գեղագիտական արվեստ, գաղափարը գիտական շրջանառության մեջ է մտել գերմանացի հրապարակախոս, բանաստեղծ և երաժիշտ Քրիստիան Ֆրիդրիխ Շուբերտի կողմից: Նա առաջին անգամ օգտագործեց այս տերմինը իր «Գաղափարներ երաժշտական արվեստի գեղագիտության համար» աշխատությունում 1784թ.: Երաժշտական գեղագիտությունը գիտական առարկա է, որը զբաղվում է երաժշտության տարբեր գեղագիտական ասպեկտների ուսումնասիրությամբ, որպես արվեստի շատ յուրահատուկ ձև[9]: Երաժշտությունը սկիզբ է առել հին ժամանակներից : Լսելով տարբեր ժամանակներում գրված երաժշտություն՝ մարդիկ գաղափարներ են ստանում տարբեր դարաշրջաններում գոյություն ունեցող զգացմունքների, մտքերի արտահայտման տարբեր ձևերի մասին: Արտացոլելով կյանքը և կատարելով ճանաչողական դերը՝ երաժշտությունն ազդում է մարդու վրա, դաստիարակում նրա զգացմունքները և ձևավորում ճաշակներ: Բովանդակությամբ երաժշտությունը հարստացնում է ունկնդրի հուզական աշխարհը[9]:

Երաժշտությունը առաջին հերթին հաղորդակցության միջոց է մարդկանց միջև, սերունդների միջև, հատուկ միջոց է ինքնաարտահայտվելու ինքն իրեն և մյուսներին հասկանալու համար: Իսկ առօրյա կյանքում երաժշտությունը ուղեկցում է մարդուն ամենուր, բացահայտում է նրա վերաբերմունքը շրջակա աշխարհի նկատմամբ, հարստացնում է նրա հոգեկան աշխարհը, օգնում է նրան ապրել, աշխատել և արարել:

Արվեստի տարբեր տեսակները մարդու վրա ազդելու հատուկ միջոցներ ունեն, մինչդեռ երաժշտությունը հնարավորություն ունի ազդելու երեխայի վրա ամենավաղ փուլերում: Ապացուցված է, որ նույնիսկ նախաճննդյան ժամանակահատվածը չափազանց կարևոր է մարդու հետագա զարգացման համար: Այն երաժշտությունը, որը լսում է ապագա մայրը, ազդում է երեխայի բարեկեցության վրա, և ձևավորում է նրա նախասիրությունները: Աստիճանաբար, տարբեր տեսակի երաժշտական գործունեության տիրապետման գործընթացում անհրաժեշտ է երեխաների մոտ զարգացնել ընդհանուր և հատուկ երաժշտական ունակություններ:

Ըստ ռուս երաժշտագետ Բ. Ասաֆևի՝ «Երաժշտությունը իրականության կերպարահնչյունային արտացոլումն է», նրանում հնչում է կենդանի խոսք՝ հուզված կամ հանգիստ զրույց, դիմում, կոչ, հարց ու պատասխան: Մարդկության զարգացմանը զուգահեռ երաժշտությունը ձեռք է բերում հատուկ նշանակություն, երբ խոսք է գնում անհատի հոգեկան աշխարհի կամ մի ամբողջ մշակույթի մասին, երաժշտությունը հանդես է գալիս որպես այդ մշակույթը բնութագրող, բացահայտող և ներկայացնող խորհրդանիշ: Երաժշտության կարևորագույն առանձնահատկությունն այն է, որ այն մարդու զգայարանների վրա թողնում է անմիջական և ուժեղ ազդեցություն: Ահա թե ինչպես է արտահայտվել երաժշտության ազդեցության մասին մեծ Կոմիտասը. «Մեկ հասկացված, անկեղծ ձայն հազար ճառ կարժե, որովհետև ճառը պետք է մարսե հասարակությունը, որ կարենա անկե սնունդ առնել, ինչ-որ ժամանակներու գործ է: Իսկ ձայնը վայրկյանին մեջ կթափանցե մարդու կուրծքեն ներս և այնտեղ կհիմնե զգացման և մտքի վառարան»[2]:

Երաժշտությունը, որպես ուսումնական առարկա, կարևոր դեր ունի երեխայի՝ իբրև մարդ - անհատի ձևավորման և զարգացման վրա տարբեր՝ գաղափարական, կամային, մտավոր, ստեղծագործական, բարոյական, գեղագիտական, հուզական որակներով: Երաժշտական կրթությունը ուսումնական գործընթաց է, որն ուղղված է այն կարողունակությունների ձևավորմանը, որոնց միջոցով զարգանում է ակտիվ, անհատական մոտիվացիայով սովորող, որը ընդունակ է ինքնակրթվել և ամբողջ կյանքում պահպանել հետաքրքրությունը բարձրակարգ երաժշտության և ընդհանրապես արվեստի նկատմամբ: Այն նպաստում է նաև սովորողի մտահորիզոնի ընդլայնմանը, երևակայության, ստեղծագործական և վերլուծական մտածողության

զարգացմանը, գեղագիտական և բարոյական չափանիշների, հայրենասիրական և մարդասիրական զգացումների ձևավորմանը, ինչպես նաև կյանքի, շրջապատող աշխարհի նկատմամբ ստեղծագործական վերաբերմունքի դրսևորմանը[2]:

Կարևոր է նկատի ունենալ, որ սովորողների գեղարվեստական հմտությունների զարգացումն ու արժեքային համակարգի ձևավորումը դիտվում են որպես բոլոր թեմաների ուսուցմանն ուղեկցող խնդիրներ: Երաժշտությունը կատարյալ միջոց է բոլոր երեխաներին և մասնավորապես՝ կրթական առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաներին ուսուցման գործընթացում ներառելու համար: Երաժշտական փորձառությունը կարող է նրանց համար արդյունավետ լինել լեզվական, ճանաչողական և շարժողական կարողությունների զարգացման համար՝ միաժամանակ նպաստավոր պայմաններ ստեղծելով սոցիալականացման համար:

Արվեստը հասկանալու բանալին առօրեականի և գեղարվեստականի փոխհարաբերության ընկալումն է, սովորողը արվեստի առարկաների դասավանդման ընթացքում իր ստացած գիտելիքների, ձևավորված հմտությունների, վերաբերմունքի և արժեքների շնորհիվ պետք է հասկանա, ընկալի, թե ինչպես է առօրեականը արվեստի միջոցով դառնում կատարյալ, այսինքն՝ գեղարվեստական[2]:

2.3 Կերպարվեստի դերը գեղագիտական դաստիարակության մեջ:

Կրթական համակարգում առանձնահատուկ տեղ է գրավում գեղագիտական դաստիարակությունը, որը նպաստում է ուսուցումնական գործընթացում աշակերտների աշխարհայացի, մտավոր և ստեղծագործական ներուժի զարգացմանը: Գեղագիտական դաստիարակությունը ունի առանցքային հիմք, որի վրա հենվում է: Այսպիսով մենք կարող ենք գեղագիտական դաստիարակության համակարգում հիմքը համարել արվեստը, մասնավորապես՝ ճարտարապետություն, քանդակ, կերպարվեստը և այլն[11]:

Դեռ հին ժամանակներից հայտնի նկարիչները և արվեստագետները՝ Ալբրեխտ Դյուրեր, Լեոնարդո դա Վինչին և այլոք ստեղծել են մանակավարժական նշանակություն ունեցող գրքեր, դասգրքեր, որոնց միջոցով փորձել են մարդուն էլ ավելի մոտեցնել արվեստին և նրա մեջ սերմանել գեղագիտական ճաշակ և գեղեցիկը ընկալելու, գնահատելու կարողություն:

Կերպարվեստը և կիրառական արվեստը հարուստ են ստեղծագործականության, ֆանտազիայի, ինտուիցիայի զարգացման մեծ հնարավորություններով: Երեխայի կողմից ձեռքի աշխատանքը միշտ ընկալվում է ուրախությամբ, որպես ստեղծագործական գործընթաց: Ստեղծագործական զարգացման գործընթացում արվեստը անփոխարինելի դեր է խաղում: Այն ի վիճակի է փոքրիկ մարդուն ներմուծել ստեղծագործական աշխարհ, որոշ չափով նրան ծանոթանալով մշակույթի գանձերին:

Կերպարվեստային ընդունակությունների և պատկերացումների ձևավորումը հիմնականում տեղի է ունենում ծեփակերտման, նկարչական աշխատանքների միջոցով[12]:

Նկարչության դասը կարող է երեխային բերել առաջին ստեղծագործական ուրախությունները, իսկ ստեղծագործության բերկրանքը երկրի ամենամեծ ուրախություններից մեկն է, որը հարստացնում է ներքին աշխարհը, տալիս ուժ, վստահություն, խրախուսում է մարդուն հետագա զարգացման, ինքնակատարելագործման:

Կերպարվեստի դերը գեղագիտական դաստիարակության մեջ մեծ է: Երեխաների կերպարվեստային և ստեղծագործական գործունեության արդյունավետությունը կախված է մի շարք պայմաններից.

ա) ուսուցման մեթոդների ճիշտ օգտագործումը.

բ) կերպարվեստի պարապմունքների որոշակի ռիթմով հերթագայելը (բնօրինակից նկարչության մի պարապմունքին հաջորդելու է ծեփակերտումը, ապա ապլիկացիան և այլն)[12]:

Կերպարվեստը լայնորեն կիրառվում է երեխաների կրթական աշխատանքների կազմակերպման գործում: Կերպարվեստը հանդես է գալիս որպես տարածքների զարդարանք, այն օգտագործվում է գեղարվեստական և խոսքային գործունեության մեջ: Մինևույն ժամանակ, կերպարվեստի միջոցով երեխաների ուշադրությունը պետք է ուղղորդել ինչպես նկարի բովանդակությանը, այնպես էլ արտահայտչամիջոցներին՝ տողեր, ներկեր, գծապատկերում օբյեկտների դասավորություն վրա այնպես, որ երեխան զգա գեղեցկությունը և հասկանա պատկերվածի իմաստը:

Վետլուգինան գեղագիտական դաստիարակությունը համարում է զարգացում կյանքում և արվեստում գեղեցիկը ընկալելու, զգալու, հասկանալու կարողություն[10]:

Արվեստի բոլոր տեսակները՝ երաժշտությունը, նկարչությունը, քանդակագործությունը, ճարտարապետությունը, թատրոնը, կինոն, լուսանկարչությունը և այլն, իրենց խորը կնիքն են դնում մարդու անհատականության և հոգևոր արժեքների ձևավորման վրա¹⁰: Արվեստը մարդուն օգնում է հատկապես ինքնադաստիարակության գործում, որն անհնար է առանց մարդու բազմակողմանի և ճիշտ ինքնադիտողունակության: Արվեստը գեղագիտական հաճույքի մեծագույն աղբյուր է: Այն արդարացիորեն անվանում են «զգայելու գիտություն», որն ի գորու է սովորեցնել զգալ, շարժել մարդու զգայական աշխարհը: Մակայն սա պիտի չլինի ինքնանպատակ, այլ կրթելու, դաստիարակելու միտում ունենա:

Կերպարվեստը և երաժշտությունը մարդու հոգևոր աշխարհի կերտման միջոց են դառնում դեռևս վաղ մանկուց: Երեխան այս ասպարեզում իր առաջին քայլերն անում է դեռևս նախադպրոցական տարիքում: Կերպարվեստի դասաժամերը աշակերտներին հաղորդում են տարրական կարողություններ, հմտություններ՝ միաժամանակ որոշակի հետևողականությամբ օժանդակելով նրանց ստեղծագործական ունակությունների զարգացմանը, ծանոթացնում են ճանաչված նկարիչների ստեղծագործություններին և դրանց գնահատականներին^[3]:

2.4 Մաթեմատիկայի դերը գեղագիտական դաստիարակության մեջ:

Հանրակրթական դպրոցի մաթեմատիկայի ուսումնական բնագավառի առարկաները կարևոր տեղ են զբաղեցնում ուսումնական առարկաների ցանկում և, միաժամանակ, ունեն գեղագիտական արժեքների ձևավորման, գեղագիտական դաստիարակության մեծ ներուժ: Այդ խնդրի լուծման համար հիմք են ծառայում մաթեմատիկայի և գեղագիտական արժեքների միջև առկա խորքային կապերը, որոնք դրսևորվում են երաժշտության, նկարչության, ճարտարապետության և արվեստի այլ բնագավառներում մաթեմատիկայի լայն կիրառություններով: Մյուս կողմից, մաթեմատիկական ավելի, քան գիտության որևէ այլ բնագավառ, բավարարում է գիտական գեղեցիկին ներկայացվող պահանջներին: Ավելին, մարդկային խոսքի այնպիսի կարևորագույն տարրեր, ինչպիսիք են հիմնավորվածությունը, տրամաբանական խստությունը և ապացուցվածությունը, որոնք համարվում են գիտական գեղեցիկի օբյեկտիվ հատկանիշներ, իրենց լիարժեք դրսևորումը ստանում են հենց մաթեմատիկայում^[1]:

Մաթեմատիկայի ուսուցման գործընթացում գեղագիտական տարրի բացահայտումը ոչ միայն նպաստում է սովորողի գեղագիտական ունակությունների զարգացմանը, այլև թույլ է տալիս ավելի արդյունավետ դարձնել բուն մաթեմատիկայի ուսուցման գործընթացը: Օրինակ, սովորողների տոկունությունը, նպատակասլացությունը, հետևողականությունը կամային այլ որակները լավագույնս դրսևորվում են մաթեմատիկական նյութի և դասավանդման գործընթացի մեջ գեղագիտական բաղադրիչի առկայության դեպքում:

Գեղագիտական արժեքների ձևավորման հարցը սերտորեն առնչվում է մաթեմատիկայի գիտական և կրթական բովանդակությունների փոխհարաբերության, մաթեմատիկայի ուսուցման նպատակների, գործառույթների, արդիականացման, մաթեմատիկական օբյեկտների՝ հասկացությունների, թեորեմների, ապացուցումների, խնդիրների ու դրանց լուծման և այլ հիմնախնդիրների հետ:

Մաթեմատիկայի ուսուցման գործընթացի միջոցով սովորողների գեղագիտական դաստիարակության խնդիրը ուսումնասիրվել է բազմաթիվ հետազոտողների կողմից: Մաթեմատիկայի ուսումնաճանաչողական գործընթացի գեղագիտական բաղադրիչի իրականացման և խորացման հարցը համակողմանիորեն ուսումնասիրել են Վ. Ա. Կրուտեցկին, Վ.Լ.Մինկովսկին, Ս.Բ.Շոխոր-Տրոցկին, Գ.Բ.Սարանցևը և ուրիշներ:

Ա. Լ. Ժոխովը մաթեմատիկայի ուսուցման գործընթացում գեղագիտականի ձևավորման հարցը կարևորում է սովորողների աշխարհայացքի ձևավորման տեսակետից՝ այն դիտելով որպես դրա իրականացման ուղենիշ[1]:

2.5 Ես և շրջակա աշխարհի դերը գեղագիտական դաստիարակության մեջ:

Կարևոր է դպրոցականների գեղագիտական դաստիարակությունը կազմակերպել բնության միջոցով, սակայն խոսքը չի վերաբերում բնության հետ պարզագույն շփմանը: Բնությունը զարգացնում է սովորողների երևակայությունը, դիտողունակությունը: Սակայն դա ինքնաբերաբար չի կատարվում: Բնության գեղեցկությունը, նշանակությունը ընկալելու, հասկանալու համար անհրաժեշտ է նախապատրաստական որոշակի աշխատանք կատարել: Երեխային պետք է դաստիարակել այնպես, որ նա ընկալի բնության հմայքը, գեղեցկությունը, լինի գեղագիտական արժեքների կրողը: Դեռահասներին պետք է սովորեցնել ոչ միայն սիրել

բնության գեղեցկությունը, այլև պաշտպանել այն և հոգ տանել նրա մասին: Միայն բնության գեղեցկությունն ու կարևորությունը գիտակցող մարդը կարող է հոգատար վերաբերմունք ցուցաբերել բնության նկատմամբ: Ուստի երեխաների մեջ պետք է սերմանել հարգանք և պատասխանատվություն բնության հանդեպ, որպեսզի նրանք ոչ միայն զմայլվեն, հիանան գեղեցիկ ծառ ու ծաղկով, սար ու դաշտով, այլև մտածեն բնության պահպանության և խնամքի գործում իրենց սեփական ներդրման մասին:

Ամեն մի ժողովուրդ ծագում և ձևավորվում է որոշակի կլիմա, որոշակի բնություն ունեցող տարածքում: Բնության առանձնահատկությունները մեծապես ազդում են տվյալ ժողովրդի զարգացման ուղիների վրա՝ սկսած արտադրության եղանակից մինչև ազգային բնավորությունը: Ժողովրդի «օրրանի» բնակլիմայական յուրահատկությունը ասես դրոշմվում է ազգային մշակույթի մեջ, անջնջելի հետք թողնում տվյալ էթնոսի ներկայացուցիչների աշխարհագրության և գեղագիտական ընկալման յուրահատկությունների վրա[6]:

Մանկավարժագետ Լ. Ասատրյանը նշում է. «Մարդը դարեր շարունակ իմաստավորել է բնությունը, իր կյանքի ուղեկիցներ դարձած բույսերի ու կենդանիների կյանքը, թափանցել է բնության զանազան երևույթների խորքը և հենց իրեն ճանաչելով՝ ընդհանրացրել է իր փորձն ու գործը, որոնք և Հին Արևելքի երկրներում, այդ թվում նաև Հայաստանում, նախնադարյան բնապաշտական գաղափարախոսության ձևավորման և հարատևման հիմք են դարձել» [3]:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսումնասիրելով մայրենի լեզու, երաժշտություն, կերպարվեստ, մաթեմատիկա, ես և շրջակա առարկաների դերը գեղագիտական դաստիարակության մեջ, եկա այն եզրակացության, որ՝

- Գեղագիտական դաստիարակությունը բնության և հասարակության ճանաչողության միջոցներից մեկն է: Նրա նպատակը գեղագիտական մշակույթի ձևավորումն է:
- Գեղագիտական դաստիարակությունը իրականացվում է բոլոր հասակներում: Եվ ինչքան շուտ է մարդը ենթարկվում նպատակաուղղված գեղագիտական ներգործության, այնքան մեծ է դրա արդյունավետ լինելու հավանականությունը:
- Գեղագիտական դաստիարակության արդյունավետությունը մեծապես կախված է մայրենի լեզվի տիրապետումից:
- Երաժշտական գեղագիտությունը գիտական առարկա է, որը զբաղվում է երաժշտության տարբեր գեղագիտական ասպեկտների ուսումնասիրությամբ, որպես արվեստի շատ յուրահատուկ ձև:
- Կերպարվեստը և կիրառական արվեստը հարուստ են ստեղծագործականության, ֆանտազիայի, ինտուիցիայի զարգացման մեծ հնարավորություններով:
- Մաթեմատիկայի ուսուցման գործընթացում գեղագիտական տարրի բացահայտումը ոչ միայն նպաստում է սովորողի գեղագիտական ունակությունների զարգացմանը, այլև թույլ է տալիս ավելի արդյունավետ դարձնել բուն մաթեմատիկայի ուսուցման գործընթացը:
- Կարևոր է դպրոցականների գեղագիտական դաստիարակությունը կազմակերպել բնության միջոցով: Բնությունը զարգացնում է սովորողների երևակայությունը, դիտողունակությունը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Արմինե Նալբանդյան «Մաթեմատիկան դպրոցում».-Եր. 2014
2. «Երաժշտություն» առարկայի չափորոշիչ և ծրագիր: Հաստատված է 2012թ.:
3. Լ. Ա. Մարգարյան «Գեղավեստամանկավարժական գործոնի դերը հոգևոր դաստիարակության մեջ».- Եր. 2012
4. Լալա Մամյան «Կրտսեր դպրոցականի գեղագիտական զգացմունքների դաստիարակությունը մայրենի լեզվի ուսուցման գործընթացում»:
5. Յու. Ա. Ամիրջանյան,«Մանկավարժություն»ուսումնական ձեռնարկ,- «մանկավարժ»հրատ.2005թ.
6. Սոնա Պողպատյան «Գեղագիտական դաստիարակության ազգային ասպեկտները»:
7. Վ.Ա.Հովսեփյան «Գեղագիտական ուսմունքների պատմություն» Եր.,1979:
8. Большая советская энциклопедия, Третье издание, М., 1969- 1978.
9. Зарецкая Юлия Викторовна // Музыкально-эстетическое воспитание детей дошкольного возраста//
10. Л.И. Пономарева // Изобразительное искусство как содержательный компонент эстетического воспитания дошкольников// УДК 371.036
11. Семенова Мария Александровна // Роль эстетического воспитания в гармоническом развитии личности ребёнка //.- 2018, №1, Том 6
12. . <https://gohardanielyan.wordpress.com/2018/06/04/>